

хоч і переконує в тому, що практика – не завжди критерій істини, дозволяє науково-педагогічним працівникам не відриватись від реалій правозастосування і спонукає не займатись «голим» теоретизуванням. В одних випадках позиція науковців не знаходить підтримки в суддів, в інших вона ними поділяється, і на її основі будується ухвалюване судове рішення.

УДК 343(043.2)

Калинець Х. Р., студентка,
Львівський державний університет
внутрішніх справ, м. Львів, Україна
Науковий керівник: **Яремко Г. З.**, к.ю.н., доцент

ОКРЕМІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ НЕДОПУСТИМОСТІ ПОДВІЙНОГО ІНКРИМІНУВАННЯ ПРИ РОЗБОЇ

Конституція України у ст. 61 проголошує загальноправовий принцип «Non bis in idem» (ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення). Даний принцип також відтворено у ч. 3 ст. 2 Кримінального кодексу (далі – КК) України: «Ніхто не може бути притягнений до кримінальної відповідальності за той самий злочин більше одного разу». Предметом цієї доповіді є особливості реалізації згаданого принципу при кваліфікації розбою, у ході якої було заподіяно смерть потерпілому.

Стаття 187 КК України визначає, що розбій – це напад з метою заволодіння чужим майном, поєднаний із насильством, небезпечним для життя чи здоров'я особи, яка зазнала нападу, або з погрозою застосування такого насильства. Що ж до поняття насильства, небезпечного для життя чи здоров'я особи, то Постанова ПВС України «Про судову практику у справах про злочини проти власності» від 6 листопада 2009 р. № 10 чітко вказує, що таким є умисне заподіяння потерпілому легкого тілесного ушкодження, що спричинило короточасний розлад здоров'я або незначну втрату працездатності, середньої тяжкості або тяжке тілесне ушкодження, а також інші насильницькі дії, які не призвели до вказаних наслідків, але були небезпечними для життя чи здоров'я в момент їх вчинення. До них слід відносити, зокрема, і насильство, що призвело до втрати свідомості чи мало характер мордування, придушення за шию, скидання з висоти, застосування електроструму, зброї, спеціальних знарядь тощо.

Незважаючи на відповідні роз'яснення ПВС України, у літературі висловлюються й інші думки. Так, А. П. Рублевський до насильства, небезпечного для життя чи здоров'я особи відносить також замах на

вбивство та власне вбивство. Видається, що така позиція небезспірна. Адже посягання на життя є більш суспільно небезпечним посяганням, насильством особливого роду. А тому у будь-якому випадку повинно кваліфікуватися самотійно.

Ситуація ускладнена не до кінця виваженими роз'ясненнями ПВС України в цій частині. Так, у Постанові «Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи» від 7 лютого 2003 р. № 2 вказано, що у разі вчинення умисного вбивства під час розбійного нападу, дії винного кваліфікуються за п. 6 ч. 2 ст. 115 та ч. 4 ст. 187 КК України. Така ж рекомендація дублюється у п. 11 Постанови ПВС України «Про судову практику у справах про злочини проти власності» від 6 листопада 2009 р. № 10.

Сама по собі сукупність розбою та вбивства з корисливих мотивів, як правило, заперечень не викликає. Суперечки точаться навколо доцільності застосування у такому випадку ч. 4 ст. 187 КК України за ознакою «поєднаний із заподіянням тяжких тілесних ушкоджень». Слідом, у літературі сформувалось, принаймні два підходи. Прихильник першого підходу підтримують позицію ПВС України; прихильники другого вважають, що така позиція порушує принцип «Non bis in idem». Так, В. О. Навроцький зазначає, що вбивство в ході розбійного нападу слід кваліфікувати за ч. 1 ст. 187 та п. 6 ч. 2 ст. 115 КК України. Зазначаючи при цьому, що при кримінально-правовій оцінці аналізованих посягань потрібно керуватися такими правилами: 1) скоєне кваліфікується за нормами про простий вид злочину та за сукупністю за нормою про посягання, яке «виходить» за межі кваліфікуючих або особливо кваліфікуючих ознак; 2) норма про кваліфікований чи особливо кваліфікований вид злочину в сукупності з нормою про інший злочин має застосовуватися у випадку, коли наявні інші ознаки, з врахуванням яких диференційована відповідальність. Якщо ж мають місце інші кваліфікуючі або особливо кваліфікуючі ознаки розбою (крім заподіяння тяжкого тілесного ушкодження), то скоєне кваліфікується за відповідною частиною ст. 187 КК України та нормою, яка передбачає відповідальність за вбивство з корисливих мотивів. Наприклад, вбивство в ході розбою, який вчинений організованою групою та спрямований на заволодіння майном у великих розмірах, має кваліфікуватися за ч. 4 ст. 187 та п. 6 ч. 2 ст. 115 КК України. Видається, що така позиція обґрунтована навіть якщо у ході розбою було умисно заподіяно тяжкі тілесні ушкодження, а згодом умисно смерть. Адже при заподіянні у ході нападу різної за ступенем тяжкості, але однорідної шкоди, вчинене кваліфікується за найбільш небезпечною заподіяною шкодою. В описані ситуації – смерті.

Неоднозначними є також роз'яснення ПВС України в частині кваліфікації розбою, у ході якого було заподіяно смерть з необережності. Так, у п. 11 Постанови «Про практику застосування судами кримінального

законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки» від 4 червня 2010 року № 7 зазначено, що вчинене кваліфікується за ч. 4 ст. 187 і ч. 2 ст. 121 КК України». Така ж рекомендація у Постанові ПВС України щодо злочинів проти власності. Проте очевидним є, що якщо кваліфікувати відповідні дії саме таким чином, то за одне й те ж тяжке тілесне ушкодження особа буде притягнута двічі. Спочатку за частиною статті про розбій, що передбачає саме спричинення тяжкого тілесного ушкодження, а потім – за те ж саме тяжке тілесне ушкодження за ст. 121 КК України.

Можна запропонувати такі правила кваліфікації, спрямовані на недопущення порушення принципу подвійного інкримінування. Так, ч. 2 ст. 121 КК України (умисне тяжке тілесне ушкодження, що спричинило смерть потерпілого) застосовується за наявності умислу щодо тяжкого тілесного ушкодження і необережності стосовно настання смерті. Заподіяння умисного тяжкого тілесного ушкодження прямо передбачене у ч. 4 ст. «Розбій» (підпадає також під поняття «насильство, небезпечне для життя чи здоров'я»). Застосування цієї частини достатньо для того, аби віддзеркалити у кваліфікації умисне спричинення тяжкого тілесного ушкодження. Статтю 121 КК України у цьому випадку застосовувати не потрібно. Таким чином, вчинене цілком охоплюється формулою: ч. 4 ст. 187 і ст. 119 КК України.

УДК 344.412

Катеринчук К. В., к.ю.н., доцент,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ТІЛЕСНИХ УШКОДЖЕНЬ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ ШЛЯХОМ БЕЗДІЯЛЬНОСТІ

Здійснюючи аналіз злочинів проти здоров'я особи, не викликає сумнівів, що тілесні ушкодження (ст. 121 КК України (умисне тяжке тілесне ушкодження), ст. 122 КК України (умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження), ст. 125 КК України (умисне легке тілесне ушкодження) та ст. 128 (необережне тяжке або середньої тяжкості тілесне ушкодження)) вчиняються шляхом дії або бездіяльності.

Так, умисне і необережне тяжке або середньої тяжкості та легке тілесне ушкодження з об'єктивної сторони характеризується: 1) дією або бездіяльністю у виді посягання на здоров'я іншої людини; 2) наслідками у виді спричинення тілесних ушкоджень; 3) причинним зв'язком між зазначеними діями та наслідками [1]. При вчиненні розглядуваних злочинів шляхом дії може бути застосовано як фізичний вплив на потерпілого (завдання удару, спричинення опіку та ін.), так і психічний